

ფასილიტაცია, ფასილიტატორი მასწავლებელი

ზურაბ ვახანია

ფასილიტაცია (ინგლ. facilitate ხელშეწყობა, დახმარება, გაადვილება, წინწაწევა) – დახმარება:

- 1) რათა ფსიქოლოგის კლიენტი უკეთ გაერკვეს და გააცნობიეროს საკუთარი **ქვეცნობიერი** განცდები, სირთულეები, მათი მიზეზები და შედეგები.
- 2) **მოდერაცია**: კონფლიქტის პირობებში დაპირისპირებულმა მხარეებმა რომ გაუგონ ერთმანეთს, გახდნენ უფრო შემწყნარებელი ერთმანეთის მიმართ (რაც არ ნიშნავს დათანხმებას! [იხ. **გაგება**]), კონსტრუქციულად ჩამოაყალიბონ საკუთარი მოთხოვნები, დაასაბუთონ საკუთარი ინტერესები და სცადონ საერთო ინტერესების მოძებნა. **მოდერაცია** უფრო კერძო ცნებაა, ვიდრე **ფასილიტაცია**; მოდერაცია – ერთერთი სახეობის ფასილიტაციაა, კერძოდ, **ზომიერების** დასაცავად გამიზნული.
- 3) ზოგადად ფასილიტატორის მუშაობა. [იხ. აგრეთვე **აქტიური მოსმენა**].

ფასილიტატორი

ესაა ის ადამიანი, რომელიც ფასილიტაციას უკეთებს რაიმე სამუშაოს (გაკვეთილს, მეცადინეობას, ტრენინგს, ფსიქოთერაპიულ პროცესს, **დისპუტს**, კონფლიქტის მოგვარებას, თათბირს, სხდომას, დარგობრივ სამუშაო შეკრებას, **სემინარს**, ექსპერიმენტს, ლაბორატორიულ კვლევას...); ანუ – წარმმართველ-ხელმძღვანელი, რომელსაც ევალება, მონაწილეებს დაეხმაროს საქმის გაკეთებაში (სწავლაში, აღმოჩენაში, განკურნებაში, მორიგებაში, დოკუმენტის შედგენაში...). მაგ., საქმიანი კრების (სხდომის) დროს ფასილიტატორია კრების თავმჯდომარე. ის მხოლოდ წარმართავს სამუშაოს მსვლელობას, ანაწილებს საკითხებსა თუ შეკითხვებს, რიგ-რიგობით აძლევს სიტყვას მონაწილეებს, იცავს გეგმას და ბოლოს შეაჯამებს ნამსჯელ-ნამუშევარს.

ფასილიტატორმა თავისი ავტორიტეტი უნდა გამოიყენოს არა თავისი აზრების მონაწილეთათვის თავსმოსახვევად, არამედ მხოლოდ მუშაობის წარსამართავად: რათა მსჯელობა მიმდინარეობდეს დალაგებულად და აზრიანად, კამათი არ მოსწყდეს ძირითად თემას და არაარსებითში არ გაიფანტოს. ფასილიტატორმა აგრეთვე დროდადრო უნდა შეაჯამოს, მკაფიოდ ჩამოაყალიბოს ნამსჯელი და შეამოწმოს, ყველა მონაწილეს ესმის თუ არა ნამსჯელის არსი. ფასილიტატორი სვამს მისახვედრებელ შეკითხვებს და აღწერს მიმანიშნებელ მაგალითებს [**სასწავლო ხარაჩოები**]; მონაწილეებს ეხმარება სხვადასხვა გზის მოსინჯვაში,

წამოყენებული არგუმენტის საფუძვლიანობის შემოწმებაში; განუწყვეტლივ ზრუნავს სიცხადესა და მკაფიობაზე – როცა გამოითქმება ბუნდოვანი, ცარიელი ან მეტისმეტად ზოგადი წინადადება, მონაწილეებს აიძულებს, ჯერ თავად კარგად გაიაზრონ, შემდეგ კი დააკონკრეტონ და მკაფიო გახადონ იგი; ეცადონ საკუთარი აზრების ბოლომდე ნათლად გააზრებას და მკაფიოდ ჩამოყალიბებას. ფასილიტატორის კიდევ ერთი არსებითი მიზანია ის, რომ მიაღწიოს მონაწილეთა არა ზედაპირულ, არამედ სიღრმისეულ თანხმობას. უმჯობესია, თანხმობა იყოს სიღრმისეული, თუნდაც ზოგი მონაწილე საერთო დასკვნებს ცალკეულ საკითხებში არ ეთანხმებოდეს. ფასილიტატორმა არ უნდა მიჩქმალოს აზრების სხვადასხვაობა. არსებითი თანხმობის მიღწევის შემდეგ მკაფიოდ უნდა შეაჯამოს (უმჯობესია, მოკლედ თვალსაჩინოდ ჩამოწეროს) საერთო დასკვნები, თუმცა იქვე უნდა გამოკვეთოს ცალკეული განსხვავებული აზრებიც (მაგ., გვერდითა განშტოებაში მიუწეროს).

ცხადია, ფასილიტატორი უნდა იყოს მიუკერძოებელი და ყველას მიმართ თანაბრად კეთილმოსურნე, უნდა ზრუნავდეს იმაზე, რომ ყველა მონაწილემ გამოთქვას აზრი და მხოლოდ აქტიურებმა არ ილაპარაკონ [მოდერაცია].

ფასილიტატორი მასწავლებელი

ესაა მასწავლებლის ერთერთი როლი (აქტიური სწავლებისას – მთავარი როლი), რომელსაც უპირისპირდება **მენტორი**, **დირექტიული** ან **დიდაქტიკური** მიდგომა. **„განვითარება და განათლება არავის არ შეიძლება გადაეცეს ან ეცნობოს. ყველამ, ვისაც სწავლია, მათ ეზიაროს, ამას საკუთარი ძალებით, საკუთარი რუდუნებითა და ნებისყოფით უნდა მიაღწიოს. გარედან იგი შეიძლება მხოლოდ წახალისდეს და მართებულად იქნეს წარმართული... ამიგომ თვითმოქმედება – საშუალებაცაა და თან ნაყოფიც განათლებისა“** [ა. დისტერვეგი].

აქტიური მეთოდით მომუშავე ფასილიტატორი მასწავლებელი მხოლოდ კრების კარგ თავმჯდომარესავითაა – კარგად და ოსტატურად ანაწილებს შეკითხვებს და ბოლოს გამართულად და სრულად შეაჯამებს დასკვნას. ხოლო გაკვეთილის ძირითადი დრო ეთმობა თავად მოსწავლეთა მსჯელობას, მოქმედებას, მუშაობასა და სხვა. ოღონდ მხოლოდ „კრების თავმჯდომარეობა“ არაა საკმარისი. მასწავლებელი ცოტათი მაინც „ფსიქოლოგი“ უნდა იყოს, რათა შეძლებისამებრ (რამდენადაც საშუალებას აძლევს კლასში მოსწავლეთა რაოდენობა) განახორციელოს **ინდივიდუალური მიდგომის** პრინციპი. სულ მცირე, რაც მას მოიეთხოვება ამ მხრივ – ესაა მოსწავლეების უნარ-შესაძლებლობათა მუდმივი

გათვალისწინება. და კიდევ – მასწავლებელი ცოტათი მაინც „მსახიობი“ უნდა იყოს: ქმედითად უნდა იყენებდეს ხელების გამათვალსაზრისწამებელ მოძრაობას, პირისახის გამომეტყველებასა და ხმის მიმოხრას.

ამრიგად, სასწავლი საგნის კარგი მასწავლებელი (აქ განვიხილავთ სწორედ საგნის მასწავლებლობას – და არა აღმზრდელ-დამრიგებლობას) – ესაა ძირითადად „კრების კარგი თავმჯდომარე“, რომელიც, ამასთან, ცოტათი „ფსიქოლოგია“ და ცოტათი – „მსახიობი“. სწორედ ესაა მისი შემოქმედებითი სარბიელი. ხოლო სხვა მხრივ ის საუკეთესო შემსრულებელი უნდა იყოს – ზედმიწევნით და გულმოდგინედ ასრულებდეს ყველა მეთოდოლოგიური მითითებას. თვით სამეტყველო სიტყვა-ტერმინებითაც კი არ უნდა გასცდეს ბავშვის სამყაროს და, რაც მთავარია, წინ არ უნდა გაუსწროს სასწავლო პროგრამას. არ უნდა იხმაროს ის სიტყვები, რომლებიც არაბუნებრივია ბავშვისათვის და ნამდვილი ქართულისათვის (მაგ.: **ფუნქციონირებს, კონფლიქტური, სტაბილური, წინააღმდეგობაში მოხვედი, მენტალიტეტი** და სხვა მრავალი „სარეველა“).

ახლა ჩამოვყალიბოთ ისიც, თუ რა არ უნდა იყოს კარგი ფასილიტატორი მასწავლებელი. პირველ ყოვლისა, ესაა „მეცნიერ-ლექტორი“: გრძელი მონოლოგებით, „მეცნიერული“ ტერმინებით, მაღალფარდოვანებით. და აგრეთვე – „ნოვატორ-მეთოდისტი“. ყველანაირად მხარდასაჭერია მასწავლებლის ნოვატორული მეთოდისტური ძიებები და შემოქმედება, მაგრამ ეს უნდა ხდებოდეს არა მასწავლებლობისას, არამედ ცალკე, სკოლიდან შინ დაბრუნებისას – თუკი ექნება ამის დრო, ძალ-ღონე და შესაძლებლობა, თანაც, არა მომდევნო გაკვეთილისათვის საჭირო ჩვეულებრივი მომზადების ხარჯზე! მაშინ მეთოდისტობა იქნება მასწავლებლის მეორე საქმიანობა, „შეთავსებით მეორე პროფესია“ – მკვლევარ-მეთოდისტისა. ამგვარმა მასწავლებელმა თავისი ნამუშევარი ჯერ კათედრაზე და ექსპერტებთან უნდა წარადგინოს სამსჯელოდ და დასახვეწად. ხოლო უამისოდ, ნაჩქარევი, ზერელე და თვითნებური „ნოვატორ-მეთოდისტობა“ ძალიან სარისკო რამეა და უფრო ხშირად ბავშვებისათვის სავალალოდ მთავრდება.

ზოგი მასწავლებელი „ნოვატორობს“ და გარეგნულად გაკვეთილებს ფუჭი ზიზილპიპილოებით ამშვენებს. სინამდვილეში კი გაურბის ან ზერელედ ასრულებს მის მთავარ მოვალეობას – ყოველდღიურ „შავ სამუშაოს“: საგულდაგულოდ მოემზადოს გაკვეთილისათვის, მოწესრიგებული ჰქონდეს თვალსაზრისწამება, კარგად გაასწოროს საკონტროლო ნამუშევრები და მოსწავლეებსაც საფუძვლიანად გაასწორობინოს შეცდომები, იზრუნოს მრავალი მოსწავლის ცოდნასა თუ უნარჩვევებში

არსებულ ხარვეზთა გამოსასწორებლად და სხვა. ერთი სიტყვით, რუღუნება იცვლება ზერელე გარეგნული ზიზილპიპილოებით, და შედეგიც სათანადოა: მოსწავლეთა ცოდნა და უნარჩვევებიც ზერელეა და ზიზილპიპილოებით უმაქნისი.

ფასილიტატორი მასწავლებლის მიერ წარმოსათქმელ წინადადებათა უმრავლესობა – **კითხვითი წინადადებებია**, რომლებიც კლასს შეკითხვას უსვამს და დაფიქრებისაკენ მოუწოდებს; დანარჩენთა უმრავლესობა – **ბრძანებითი წინადადებებია**, რომლებიც კლასს რაიმეს ავალებს და მოქმედებისაკენ მოუწოდებს (მაგალითად: **გადაშალეთ რვეული, გამოდი დაფასთან, შეავსეთ ცხრილი და სხვა**); და მხოლოდ **ძალიან მცირე ნაწილია თხრობითი წინადადებები**, რომლებიც კლასს პასიური მოსმენისა და დამახსოვრებისკენ მოუწოდებს. რასაკვირველია, ესეც აუცილებელია, მაგრამ ძალიან მცირე ზომით. ისინიც თითქმის ყოველთვის მას შემდეგ წარმოითქმის, რაც თავად მოსწავლეები იტყვიან. შესაძლოა, არაზუსტად, არასრულად, მოუხეშავად – მაგრამ მაინც იტყვიან ისე, რომ ცხადი იქნება – მათ გაიგეს. მასწავლებელი მხოლოდ ამის შემდეგ იტყვის თხრობით წინადადებას, რომელიც, არსებითად, **მხოლოდ გაიმეორებს, დაადასტურებს და დახვეწს მოსწავლეთა მიერ ნათქვამს**. და ესეც – ძალიან ხანმოკლეა, სულ ერთი-ორი მოკლე წინადადება.

გაკვეთილზე მთავარია კარგად დასმულ შეკითხვათა თანწყობა. მხოლოდ ამგვარად, აქტიურად, **დიალოგურად**, შეისწავლება საკითხი. ამასთან, არანაკლებ მნიშვნელოვანია ის, თუ **მოსწავლეები რამდენად ხშირად სვამენ შეკითხვებს**.

თვალსაჩინო შეღარება

განვიხილოთ სამი შესაძლებლობა იმისა, თუ როგორ ვასწავლოთ ასაწყობი კონსტრუქტორით გემის აწყობა.

- I. **მასწავლებელი კითხულობს მინილექციას კონსტრუქტორის აწყობის სტრატეგიების შესახებ, ან კომპიუტერ-პროექტორით უჩვენებს ეკრანზე (ვითომ თანამედროვე მეთოდი). – ყველაზე უარესი მეთოდი, რომელიც ხშირად გამოიყენება ტრადიციული სწავლებისას როგორც სკოლებში, ისე, განსაკუთრებით, უმაღლეს სასწავლებლებში და ტრენინგებზეც კი (ტრენინგისთვის განსაკუთრებით მიუღებელია პასიური მეთოდები!).**
- II. **მასწავლებელი მოსწავლეებს უყვება, უხსნის და პრაქტიკულად უჩვენებს, თუ როგორ უნდა ააწყონ; შემდეგ რამდენიმე (საუკეთესო შემთხვევაში – ყველა) მოსწავლე მოსინჯავს. – ტრადიციული სწავლებისას უკეთესი მეთოდი.**

III. მოსწავლეებს მერხებზე უწყვიათ კონსტრუქტორები (მაგ., წყვილებში მუშაობენ); მასწავლებელი მერხებს შორის დადის და სასწავლო ხარაჩოებით (შეკითხვებითა და მინიშნებებით) ეხმარება მოსწავლეებს, რომლებიც თავად აწყობენ გემს. – საუკეთესო, ინტერაქციული მეთოდი, რომელშიც მასწავლებელი ნამდვილი ფასილიტატორია.

ხშირად ამბობენ, რომ ასეთი **ინტერაქციული** სწავლება მეტ დროს საჭიროებსო. ამაზე ვრცელი პასუხი უკვე გაცემული გვაქვს წინარე სტატიაში „**მოსწავლეზე ორიენტირებულობის პრინციპი**“. ინტერაქციული სწავლების კიდევ ერთი კონტრარგუმენტი ისაა, რომ ხშირად მოსწავლეებს უჭირთ, თავად ააგონ ახალი ცოდნა. ეს მართალია, მაგრამ სწორედ ამის დასაძლევად კონსტრუქტივისტული სამფაზიანი მეთოდი. ხოლო თუკი, მიუხედავად კარგად გამართული სამი ფაზისა, და მიუხედავად სასწავლო ხარაჩოებისა, ძლიერმა მოსწავლეებმაც კი ვერ შეძლეს ახალი ცოდნის დამოუკიდებლად აგება ან აღმოჩენა, მაშინ რა ვქნათ? პასუხი მარტივია: მასწავლებელმა მზამზარეული სახით არც ამ შემთხვევაში უნდა მიაწოდოს ახალი ძნელი საკითხი; კლასი ამ საკითხისთვის მზად არ ყოფილა ანუ ეს ახალი ცოდნა ჯერ ნაადრევი ყოფილა და მისი სწავლება უნდა გადაიდოს – შესაბამისად, ჯერ საჭირო **წინარე ცოდნა** და **უნარჩვევები** უნდა განმტკიცდეს; ხოლო იმ ძნელი საკითხის სწავლება მხოლოდ მას შემდეგ დაიწყოს, რაც მოსწავლეები სათანადოდ იქნებიან შემზადებულნი და დამოუკიდებლად შეძლებენ ახალი ცოდნის აგებას – მასწავლებლის დახმარებით ანუ მხოლოდ ფასილიტაციით.

საბაკვეთილო ვითარების კონკრეტული შემთხვევა

საკითხი ეხება ორი გროვის შედარებას: – რომელ გროვაშია რგოლების რაოდენობა მეტი?

მასწავლებელმა ეს შეკითხვა სათანადოდ უნდა განავრცოს, მაგალითად: – *აბა, გელა, მითხარი, საიდან ვიცით, რომ ეს რაოდენობა უფრო მეტია, ვიდრე ეს?* გარდა ამისა, მასწავლებლის მიერ კარგი გამოთქმით დასმულ შეკითხვას უნდა ახლდეს სათანადო მიმიკა და ხელის მოძრაობებიც („მსახიობობა“). მაგალითად, სიტყვაზე „*ეს*“ მასწავლებელმა თითი უნდა დაადოს სათანადო გროვას; გარდა ამისა, ხელების მოძრაობით უნდა გაათვალსაზრისოვს სხვადასხვა სიტყვები, მაგალითად: „*ხაზი*“, „*ძალიან ბევრი*“, „*შემცირდა*“, „*შეკვრიბოთ, შევაერთოთ*“ და სხვა. განსაკუთრებით დიდხანს უნდა „იტრიალოს“ ახალ ან ძნელ საკითხთან დაკავშირებულმა შეკითხვამ.

ამ დროს აღსაკვეთია წამოძახება, **აღსაკვეთია გუნდური პასუხები. გუნდური პასუხისას ცალკეული მოსწავლის ხმა საერთო მასაშია ჩაკარგული, პასუხობენ**

ყველაზე აქტიური და სწრაფი მოსწავლეები, ხოლო კლასის უმრავლესობა მიჩვეულია, რომ ამ დროს არცკი იფიქროს და მხოლოდ გაიმეოროს წამყვანთა ნათქვამი, არც შეცდომის შესწორების პირობები აქვთ. მასწავლებელმა შეკითხვაზე უნდა აპასუხებინოს ერთ ჯერზე მხოლოდ ერთ მოსწავლეს – ვისაც პირადად მიმართავს (თანაც სახელით, და არა გვარით).

დაუშვათ, რამდენიმე მოსწავლემ აწია ხელი. მასწავლებელმა გადაწყვიტა, ერთერთს ათქმევინოს. რომელს? აქ გასათვალისწინებელია ორი რამ: ერთი ის, რომ შეკითხვებზე პასუხები დაახლოებით თანაბრად იყოს ხოლმე მოსწავლეებზე განაწილებული, თანაც ადვილი შეკითხვა პასიურ მოსწავლეთა გასააქტიურებლად უნდა გამოვიყენოთ. მეორეც, გასათვალისწინებელია შეკითხვის სიძნელე. თუკი საკითხი ახალია, თუკი შეკითხვა **ევრისტიკულ** ძიებას ემსახურება, მაშინ უპირატესობა უფრო აქტიურ მოსწავლეებს უნდა მივაკუთვნოთ. პასიურები ალბათ ისედაც არ აიწვევენ ხელს. მაგრამ ამ ძნელი საკითხის გარკვევის შემდეგ მასწავლებელმა აუცილებლად კიდევ ერთხელ უნდა ჰკითხოს სწორედ პასიურ მოსწავლეს. მასწავლებელი არავითარ შემთხვევაში არ უნდა დაკმაყოფილდეს ერთი აქტიური მოსწავლის პასუხით. ოდნავ შეცვლილი სახით იგივე შეკითხვა უნდა უშუალოდ დაუსვას პასიურ მოსწავლეს: – *რატი, აბა ახლა შენ მითხარი, რატომაა წითლების რაოდენობა ნაკლები, ვიდრე თეთრებისა? არა, თქვენ არ გეკითხებით, მე რატის კვითხე! აცალეთ, რატიმ იცის და ახლა გვეტყვის. აბა, რატი, როგორ აგვიხსნა ზურიკომ? ...*

ახლა, ვთქვათ, მოსწავლემ გვიპასუხა. მასწავლებელმა მოითხოვა დასაბუთება: „საიდან იცი?“, ანდა „რატომ?“ მოსწავლემ ახსნა, მაგრამ შეეშალა. ან კიდევ: ხშირად ხდება, რომ მოსწავლის პასუხი სანახევროდ ან თითქმის მართებული კია, მაგრამ მაინც რაღაც აკლია. ამ შემთხვევაშიც უნდა ვათქმევინოთ სხვას, აქტიურ მოსწავლეს, ოღონდ შემდეგ მართებული პასუხი აუცილებლად უნდა გავამეორებინოთ მას, ვისაც შეეშალა. შემდეგ უნდა ვკითხოთ კიდევ ერთს (მაგალითად, შედარებით პასიურ მოსწავლეს), ოღონდ ცოტა სხვაგვარად, მაგალითად, ასე:

– *მანანა, ახლა შენ მიპასუხე, ამ გროვებიდან რომელშია ნაკლები რაოდენობის რგოლები? რატომ?*

ჯობია, თანაკლასელმა ახსნას – და არა მასწავლებელმა!

თუკი ვერცერთმა მოსწავლემ ვერ გაგვცა კარგი პასუხი, საჭიროა სასწავლო ხარაჩოებით დახმარება, მაგალითად: – *ამ გროვების რა გავაკეთეთ ჩვენ? {გროვების დაწყვილება} ჰოდა, აი, შეხედეთ, აქ რა მოგვრჩა? {შავი რგოლი} ესე იგი, რომელ გროვაში ყოფილა უფრო მეტი რაოდენობის რგოლები?*

თუკი საკითხი წინა მსჯელობის საბოლოო დასკვნას ეხება, მაშინ მსჯელობა მასწავლებელმაც უნდა შეაჯამოს. მან შედარებით ზოგადი, სრული და გამართული სახით უნდა ჩამოაყალიბოს ის საბოლოო დასკვნა, რომელიც კლასმა უკვე გაარკვია: – *მაშასადამე, იმ გროვის რაოდენობაა მეტი, რომელსაც დაწყვილების შემდეგ მეწყვილეები დააკლდა.*

რომლიდანაც მოვერჩა წევრები. და რამდენითაა მეტი? სწორედ იმდენით, რამდენიც მორჩა მეწვეილეს გარეშე! (სათანადო მიმიკით, ინტონაციით, ჟესტიკულაციითა და მითითებებით გროვებზე).

მასწავლებლის ოსტატობის უმთავრესი მაჩვენებლები

სწორედ ამ თანმიმდევრობით

(**კლასის მართვა** თავისთავად ცხადია – მას არ განვიხილავთ)

1) **ფასილიტატორი** – რამდენად ააქტიურებს, ააზროვნებს, დამოუკიდებლად ამუშავებს მოსწავლეებს, რამდენად მეტად ჩანან მოსწავლეები და ნაკლებად – თვითონ; მოსწავლეები რამდენად ხშირად სვამენ შეკითხვებს; რამდენად თანაბრად აძლევს სიტყვას სხვადასხვა მოსწავლეს. – თანაც, არა მხოლოდ ერთი გაკვეთილის ფარგლებში. ესე იგი, მასწავლებელს ისიც უნდა ახსოვდეს, თუ რომელ მოსწავლეებს ალაპარაკებდა თუ ამუშავებდა წინა გაკვეთილზე – რათა ახლა სხვებს დაუთმოს სარბიელი.

2) **„შემსრულებელი“** – რამდენად სრულად და ზუსტად ასრულებს მეთოდოლოგიურ მითითებებსა და სასწავლო გეგმას; „ჩონჩხს“ რამდენად კარგად „ასხმას ხორცს“; რამდენად ბოლომდე ჩაეძიება ხარვეზსა თუ ნაკლოვანებას და არ მიაფუჩჩებს მას; რამდენად საგულდაგულოდ და ხარისხიანად ასწორებს და აფასებს საკონტროლო თუ საგამოცდო ნამუშევრებს.

3) **ფასილიტატორი** – რამდენად კარგად ანაწილებს და იყენებს საგაკვეთილო დროს, მაგ.: წინასწარ აქვს თუ არა მომზადებული დაფაზე წარწერები და საკლასო თვალსაჩინოება; როცა ერთი მოსწავლე დაფასთან რაიმეს აკეთებს, სხვები უქმად ხომ არ ჰყავს მოცდენილი და სხვა; რამდენად ინარჩუნებს საკვეთილისთვის საჭირო რიტმს.

4) **„ფსიქოლოგი“** – რამდენად ახერხებს ინდივიდუალურ მიდგომას [იხ. **დიფერენცირებული სწავლება**], რამდენად ახერხებს იმას, რომ ჰქონდეს ურთიერთობა ცალკეულ მოსწავლესთან, რომლის პიროვნებასაც უდიდესი პატივისცემითა და სიყვარულით ემსჭვალვის, რომლის თავისებურებებსაც ითვალისწინებს და რომელსაც არ ჩაკარგავს საერთო უსახურ „კლასში“. გარდა ამისა, შეკითხვების განაწილებისას უნდა გაითვალისწინოს თვითიველი მოსწავლის თავისებურებანი და კონკრეტული გარემოებანი (მაგ., ხასიათის თავისებურებანი, ჯანმრთელობის ან ოჯახის მდგომარეობა).

5) **„ფსიქოლოგი“** – რამდენად ახერხებს ბავშვის ცნობიერებისათვის ბუნებრივი სამყაროს შექმნას და რამდენად ნაკლებად არღვევს მას მხოლოდ ზრდასრული

ადამიანისათვის ნაშანდობლივი სხვადასხვა სიტყვით, აზრით, ქცევითა და სხვა [იხ. **ასაკობრივი თავკერძობა**]; რამდენად ქმნის იმის პირობებს, რომ ბავშვის ცნობიერება გაღრმავდეს, გამდიდრდეს; შინაგანად, ბუნებრივად განვითარდეს და გაიფურჩქნოს, როგორც ლამაზი ყვავილის კოკორი, საკუთარი ბუნებრივი ნიადაგიდან რომ იკვებება და იზრდება და ჯანსაღ ნაყოფს გამოიღებს (რომელიც როგორს შექმნებს!) – და არა უფროსთაგან მოსმენილის დაგროვებით გაბერილი და დამძიმებული, როგორც ხელოვნური სასუქებით უხვად ნაპატივები და გაფუყული ფუჭყვავილა, რომლის ნაყოფი გარეგნულად ვითომ ლამაზია, მაგრამ სინამდვილეში ფუტურო და უგემურია.

6) **„მსახიობი-მეტყველი“** – როგორია მისი მეტყველება, გამოთქმა, რამდენად გამართული, მდიდარი და წმინდა ენით მეტყველებს; რამდენად კარგად იყენებს ხელების გამომხატველ მოძრაობას, მითითებებს, პირისახის გამომეტყველებას, ხმის მიმოხრასა და სხვა.

7) **„მეცნიერ-მოაზროვნე“** – რამდენად კარგად ესმის სასწავლი საგნის მეცნიერული, ლოგიკური და შემოქმედებითი მხარეები.

ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი

1. ტრადიციული გაკვეთილი სამი ძირითადი ნაწილისგან შედგება:

- I. საშინაო დავალების შემოწმება მერხებს შორის სწრაფი ჩამოვლითა და ერთი-ორი მოსწავლის დაფასთან გადახებით;
- II. მთელი კლასის „ფრონტალური“ გამოკითხვა (არა ცოდნის შესამოწმებლად);
- III. ახალი საკითხების ახსნა.

ამის გარდა, ხდება:

- IV. მოსწავლეთა დასწრების აღრიცხვა და მათი ცოდნის შეფასება.
იშვიათად ტარდება აგრეთვე;
- V. ლაბორატორიული ან სხვაგვარი დამოუკიდებელი სამუშაო.

ამ ხუთი ნაწილიდან რომელი ორის დროსაა მასწავლებლის მუშაობა ყველაზე ახლოს ფასილიტაციასთან?

- ა) II, V; ბ) II, III; გ) I, II; დ) I, III;
ე) I, V; ვ) III, V; ზ) II, IV; თ) IV, V.

2. შემდეგთაგან რომელი შეესატყვისება ყველაზე ნაკლებად ცნებას „ფასილიტატორი“?

- ა) წარმმართველი;
- ბ) მიმართულების მიმცემი;
- გ) მენტორი;
- დ) დამხმარე;
- ე) გამადვილებელი.

3. შემდეგთაგან რომელია ყველაზე შორს ფასილიტატორი მასწავლებლის როლისგან?

- ა) მკაცრია და მომთხოვნი, რადგან ყოველთვის შედეგზეა ორიენტირებული;
- ბ) ცდილობს, სწავლების მეთოდი და სასწავლო მასალა მოსწავლის შესაძლებლობებს შეუსაბამოს;
- გ) ყურადღებით უსმენს მოსწავლეებს და ცდილობს მათი განცდების გაგებას, თუმცა არასოდეს ცვლის სწავლების მეთოდს;
- დ) ხელმძღვანელობს უცვლელი პრინციპებით, უგულებელყოფს მოსწავლის თვალსაზრისს;
- ე) მეგობრულ ურთიერთობას ამყარებს მოსწავლეებთან და მათ მშობლებთან;
- ვ) ითვალისწინებს კოლეგების აზრს სწავლების მეთოდებთან დაკავშირებით.

4. მასწავლებლის ღირსებაა არამარტო მის მიერ დასმული შეკითხვების თანწყობა, არამედ, არანაკლებ, მოსწავლეთა მიერ დასმული საქმიანი შეკითხვების სიხშირე.

ამიტომ მასწავლებელს უნდა შეეძლოს იმის გარკვევა, თუ რამდენად უკავშირდება მოსწავლის მიერ დასმული შეკითხვა სასწავლო პროგრამას, აგრეთვე რამდენად არსებითი და მნიშვნელოვანია დასმული საკითხი – თუ მხოლოდ ისეთი წვრილმანია, რომელზეც შეიძლება უბრალოდ თქმა „არ ვიცი, არც მიმაჩნია ღიად საინტერესოდ, მაგრამ თუკი შენ გაინტერესებს, მაშინ ...“

შემდეგთაგან რომელი დაბოლოებაა ყველაზე უარესი ამ წინადადების დასასრულებლად?

- ა) ხვალისთვის გავარკვევ და გეტყვი;
- ბ) ჰკითხე ამა და ამ მასწავლებელს;
- გ) გაკვეთილის შემდეგ ერთად გავარკვიოთ;
- დ) შეგიძლია, მოიძიო ინტერნეტში ამა და ამ მისამართზე;
- ე) შენ თვითონ მოიძიე და გავარკვიე;
- ვ) შეგიძლია, ნახო ამა და ამ წიგნში (ამა და ამ ადგილას).

ავტორი

ზურაბ ვახანია, განათლების მეცნიერებათა აკადემიკოსი, პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი, ფსიქოლოგიის პროფესორი; საქართველოს ფსიქოლოგთა საზოგადოების თავმჯდომარის მოადგილე; 40-ზე მეტი სახელმძღვანელოსა და სამეცნიერო მონოგრაფიის ავტორი; „საუკეთესო შედეგების მქონე სერტიფიცირებული მასწავლებლის“ სტატუსის მქონე 6 დარგში: ქართული ენა-ლიტერატურა, მათემატიკა, დაწყებითი განათლება, სამოქალაქო განათლება, რუსული ენა და ინგლისური ენა.